

Весна Милтојевић

УДК 316.334.5:316.64-057.87

Универзитет у Нишу
Факултет заштите на раду, Ниш

Оригинални научни рад

ЧЛАНСТВО У ЕКОЛОШКИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА КАО ОБЛИК ЕКОЛОШКОГ АКТИВИЗМА СТУДЕНАТА¹⁰

Сажетак: Еколошки проблеми као глобални проблеми савременог човечанства налазе се у жижи интересовања научника, политичара, али и обичних грађана јер њихово решавање, или бар ублажавање омогућава даљи развој друштва, а према многима и опстанак планете Земље. Идеје о решавању ових проблема уз даљи економски развој и социјалну правду, подразумевају интра и интергенерацијску солидарност и одговорност, као и ангажовање свих друштвених група, а отелотворене су у моделу одрживог развоја.

Имајући напред изнето у виду и полазећи од схватања да активизам представља планирано понашање чији је циљ промена у појединим областима друштвеног живота и делања, као и да је чланство у организацијама један од облика исказивања активизма, у раду се износе резултати истраживања о чланству студената Ниша, Битоља и Великог Трнова у удружењима/организацијама за заштиту животне средине и/или права животиња. Пошло се од претпоставке да студенти исказују свој активизам преваходно кроз чланство у организацијама за заштиту животне средине и/или права животиња без обзира на државу у којој живе, пол, националност, вероисповест и факултет који студирају.

Кључне речи: еколошки активизам, одрживи развој, студенти, Србија, Бугарска, Македонија.

Увод

Од седамдесетих година прошлог века, а посебно после објављивања бројних књига и прогноза о будућности цивилизације, које указују да ће уко-

¹⁰ Рад је урађен у оквиру пројекта *Традиција, модернизација и национални идентитет у Србији и на Балкану у процесу европских интеграција (179074)*, који реализује Центар за социолошка истраживања Филозофског факултета у Нишу, а финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

лико се настави неконтролисан економски раст уз исцрпљивање природних ресурса и загађење животне средине бити доведен у питање не само даљи развој, већ и опстанак, пажња јавности је све више усмерена ка заштити животне средине и неопходности усклађивања друштвеног развоја са капацитетима природе. Не умањујући значај многих других, овом приликом помињемо, према нашем мишљењу, три кључне публикације: *Границе раста* (Meadows 1972), *Наша заједничка будућност* (World Commission on Environment and Development 1987) и *2052 – Глобална прогноза за следећих четрдесет година* (Randers 2012). Прва од поменутих књига, давне 1972. године, указује на негативне последице профитабилно оријентисане индустријализације и слом еколошког и друштвеног система. Друга дефинише и промовише модел даљег друштвеног развоја — одрживи развој који подразумева усклађивање друштвеног развоја са законитостима и потенцијалима природне компоненте животне средине и трећа упозорава на спорост процеса усклађивања друштвеног развоја са капацитетима природе као и на неостваривање задовољавајућих резултата у остваривању три најзначајније компоненте одрживог развоја (економски развој, социјална правда, заштита животне средине).

С обзиром на забрињавајуће прогнозе о будућности цивилизације, а у складу са бројним међународним документима (нпр. Агенда 21) потенцира се неопходност еколошког активизма, који се у различитим облицима може препознати и у ранијим периодима. Без обзира што постоји концензус о значају решавања еколошких проблема на глобалном нивоу, међународна и национална регулатива, као и бројне организације које се баве овим питањима, те се стиче утисак да је еколошки активизам широко прихваћен, еколошки проблеми нису решени.

Пост-социјалистичке друштва попут Србије, Бугарске и Македоније су срећу се осим са еколошким и са многобројним другим проблемима и изазовима у транзиционом периоду (лоша приватизација, осиромашење становништва, висока стопа незапослености, корупција, економска и политичка нестабилност, итд.). Очекивало се да ће транзициони процеси у овим државама допринети појачаном грађанском активизму као облику деловања, и допринети решавању најзначајнијих друштвених питања, или бар иницирати њихово решавање, укључујући и еколошка. Међутим, поједина истраживања указују на супротан ефекат, пасивизацију великог дела становништва (види нпр.: Howard 2003; Rose & Munro 2003), те поједини аутори сматрају да могућности организовања алтернативних облика грађанске иницијативе нису довољно искоришћене у земљама Источне Европе, посебно од стране младих и на знатно нижем нивоу су него у западној Европи (Haerpfer, Wallace & Spanring 2002). Притом, треба имати у виду да активизам младих не подразумева само акције и активности које су усмерене ка променама важним за младе људе, већ за целу заједницу. Хечер и Ваврус (Hetcher & Vavrus 2006) наводе преко четрдесет области у којима делују млади, међу којима је и заштита животне средине.

Млади у пост-социјалистичким земљама суочавају се с озбиљним социјалним, политичким и економским тешкоћама, те је приметна њихова економска рањивост, маргинализација, као и пасивизација (види нпр.: Митев и Ковачев 2014; Јованов, Давидовска, Костуранова 2013; Тomanović i dr. 2012; Марковска Спасеноска и Нашаковска 2010). Апатија међу младима и недостатак проактивног деловања су последица политизације свих сегмената друштвеног живота, неповерења у институције, али и друге организације попут НВО, као и недовољне информисаности о могућностима и правима младих да учествују у доношењу одлука.

Имајући у виду да је активизам на високошколским установама стар колико и сам универзитет и да подразумева активности усмерене ка политичким, еколошким, економским, образовним или друштвеним променама уопште, намеће се питање да ли је не/активизам младих, обележје и студентске популације. Када је у питању еколошки активизам, налази неких истраживања указују да насупротив младима Западне Европе где је широко распрострањен, то није случај и са младима Источне Европе (видети нпр.: Sherrrod 2006: 243; Haerpfer, Wallace & Spanning 2002; као и: Stanojević, Vukelić 2012). Испитивање овог вида активизма међу студентском популацијом чини се интересантним из неколико разлога. О еколошким проблемима се говори чешће него раније, а питања заштите и очувања животне средине су нашла своје место и на високошколским установама увођењем посебних предмета у декади „Образовања за одрживи развој“ (2005–2014). Осим тога, еколошки активизам уопште подспешиван је у последњим деценијама иностраним донацијама и финансирањем пројеката у области заштите животне средине.

Методолошки оквир истраживања

Србија, Македонија и Бугарска као и остала друштва сусрећу се са многобројним еколошким проблемима од загађења, преко угрожавања до деструкције појединих елемената животне средине. Загађење воде, ваздуха, земљишта, нарушавање биодиверзитета су заједнички проблеми уз исцрпљивање природних ресурса, отпад, итд. (види: Извештај о стању животне средине у Републици Србији за 2012, 2013; Вкупен годишен извештај од обработени податоци за квалитетот на животната средина за 2012 год., 2013; Националниот доклад за состојанието и опазването на околната средина през 2012 г., 2014). Полазећи од значаја активизма за указивање и решавање друштвених проблема укључујући и еколошке, истраживано је чланство студената у организацијама и удружењима са посебним освртом на организације за заштиту животне средине и/или права животиња, као једног од показатеља еколошког активизма. Пошло се од претпоставке да су студенти без обзира на државу у којој

живе, пол, националност, вероисповест и факултет који студирају чланови удружења/организација за заштиту животне средине и/или права животиња.

Резултати истраживања о чланству студената у организацијама за заштиту животне средине и/или заштиту животиња резултат су рада на пројекту „Традиција, модернизација и национални идентитет у Србији и на Балкану у процесу европских интеграција” у оквиру кога је обављено емпиријско истраживање „Културна оријентација актера/студената, међуетнички односи, национални идентитет и култура мира на Балкану“. Као инструмент истраживања коришћен је стандардизовани упитник. Узорком су обухваћени студенти из Србије (Универзитет у Нишу), Македоније (Универзитет у Битољу) и Бугарске (Универзитет у Великом Трнову). Репрезентативни узорак чини 2208 испитаника и то: 818 испитаника са Универзитета у Нишу, 804 испитаника са Универзитета у Битољу и 586 испитаника са Универзитета „Св. Кирил и Методиј“ у Великом Трнову. Истраживање је обављено 2012. године (види више: Петровић 2014: 9–11). Добијени подаци обрађени су SPSS програмом за статистичку обраду података.

Анализа и интерпетација резултата истраживања

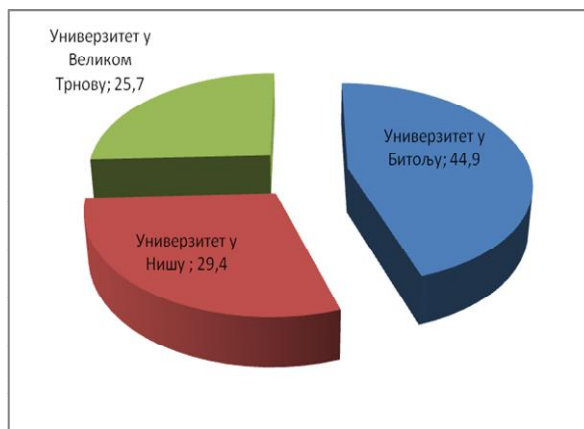
Од укупно 2208 испитаника 2171 је одговорило на питање о чланству и активизму у удружењима и организацијама. Од испитаника који су одговорили на ово питање више од половине (56,5%) није члан, ни активиста било ког удружења грађана/организације. Највећи проценат испитаника, 19,9%, су чланови студентског удружења, 15,5% спортских удружења, мање од 10% политичких странака или група, удружења грађана која се баве социјалним питањима (сиромаштво, запошљавање, становање, подршка старијим особама, особама с хендикепом), удружења грађана у области васпитно-образовне, уметничке или културне активности, удружења младих (попут извиђача, клубова младих, водича итд.), удружења за заштиту животне средине и/или права животиња, удружења за заштиту људских, женских и мањинских права, удружења под покровитељством религиозне или црквене организације, мировног и антиглобализацијског покрета, удружења грађана у области заштите здравља и права пацијената и неких других удружења и организација (Табела 1). Добијени подаци указују на пасивност студената и одсуство активизма, посебно у областима које нису везане за образовни систем и решавање студентских питања.

Табела 1. Чланство студената у удружењима и организацијама на нивоу целокупног узорка (%)

студентског удружења	19,9
спортских клубова	15,5
политичких странака или група	9,4
удружења грађана која се баве социјалним питањима: сиромаштвом, запошљавањем, становањем, подршком старијим особама, особама с хендикепом	8,8
удружења грађана у области васпитно-образовне, уметничке или културне активности	8,8
удружења младих попут извиђача, клубова младих, водича итд.	7,7
удружења за заштиту животне средине и/или права животиња	6,9
удружења за заштиту људских, женских и мањинских права	4,7
удружења грађана у области заштите здравља и права пацијената	2,9
удружења под покровитељством религиозне или црквене организације	2,7
мировних и антиглобализацијских покрета	1,9
неко друго	2,2

На основу добијених резултата (Asymp. Sig. .000)¹¹ уочена је статистички значајна веза између друштва у коме испитаници живе и чланства у организацијама/удружењима. Од испитаника на нивоу целокупног узорка који су се изјаснили да су чланови или активисти једне или више организација, највећи проценат испитаника 44,9% је с Универзитета у Битољу, следе испитаници с Универзитета у Нишу 29,4% и најмањи проценат 25,7% је с Универзитета у Великом Трнову (Графички приказ 1).

Графички приказ 1. Чланство у организацијама/удружењима

¹¹ За све тестове ишчитавана је значајност на нивоу $p \leq 0,005$.

На основу добијених података уочене су разлике у чланству на нивоу подузорака (Табела 2).

Табела 2. Чланство у организацијама/удружењима на нивоу подузорака (%)

	Ниш	Битољ	В. Трново
студентског удружења	20,6	22,1	15,7
спортских клубова	14,3	21,3	9,0
политичких странака или група	5,9	15,3	5,9
удружења грађана која се баве социјалним питањима: сиромаштвом, запошљавањем, становањем, подршком старијим особама, особама с хендикепом	3,9	12,2	10,6
удружења младих попут извиђача, клубова младих, водича итд.	5,8	10,2	7,0
удружења грађана у области васпитно-образовне, уметничке или културне активности	6,6	10,2	9,7
удружења за заштиту животне средине и/или права животиња	4,7	8,1	8,3
удружења за заштиту људских, женских и мањинских права	3,7	6,5	3,5
удружења грађана у области заштите здравља и права пацијената	1,0	4,9	2,8
удружења под покровитељством религиозне или црквене организације	1,5	4,3	2,3
мировних и антиглобализацијских покрета	0,1	4,2	1,0
неко друго	1,5	3,7	1,2

Студенти у сва три подузорка су се изјаснили да су пре свега чланови студентских удружења: 22,1% испитаника из Битоља, 20,6% из Ниша и 15,7% из Великог Трнова. На основу дистрибуције фреквенције одговора у Битољу и Нишу следе спортске организације док су у Великом Трнову то удружења грађана која се баве социјалним питањима: сиромаштвом, запошљавањем, становањем, подршком старијим особама, особама с хендикепом. Већи проценат студената из Битоља у односу на студенте из Ниша и Великог Трнова су чланови: политичких странака или група 15,3% (Ниш и Велико Трново 5,9%), удружења младих попут извиђача, клубова младих водича итд. 10,25% (Ниш 5,8%, Велико Трново 7%), удружења грађана у области васпитно-образовне, уметничке или културне активности 10,2% (Ниш 6,6%, Велико Трново 9,7%), удружења за заштиту људских, женских и мањинских права 6,5% (Ниш 3,7%, Велико Трново 3,5%), удружења грађана у области заштите здравља и права пацијената 4,9% (Ниш 1%, Велико Трново 2,8%), удружења под покровитељством религиозне или црквене организације 4,3% (Ниш 1,5%, Велико Трново 2,3%) и мировних и антиглобализацијских покрета 4,2% (Ниш

0,1%, Велико Трново 1%). Већи проценат студената из Битоља и Великог Трнова су чланови удружења грађана која се баве социјалним питањима: сиромаштвом, запошљавањем, становањем, подршком старијим особама, особама с хендикепом (Битољ 12,2%, Велико Трново 10,6% и Ниш 3,9%). Приближно једнак проценат студената из Великог Трнова (8,3%) и Битоља (8,1%) је члан удружења за заштиту животне средине и/или права животиња, а свега 4,7% анкетираних студената из Ниша.

Добијене вредности Хи-квадрата и алфа коефицијента указују на статистички значајну везу између друштва у коме живе испитаници и чланства у организацијама/удружењима, осим чланства у студентским организацијама, удружењима грађана у области васпитно-образовне, уметничке или културне активности, удружењима за заштиту животне средине и/или права животиња и удружењима за заштиту људских, женских и мањинских права (Табела 3).

Табела 3. Вредности Pearson Chi-Square на нивоу целокупног узорка

	Pearson Chi-Square	df	Asymp. Sig. (2-sided)
студентског удружења	9.282	2	.010
спортских клубова	39.843	2	.000
политичких странака или група	52.392	2	.000
удружења грађана која се баве социјалним питањима: сиромаштвом, запошљавањем, становањем, подршком старијим особама, особама с хендикепом	37.656	2	.000
удружења младих попут извиђача, клубова младих, водича итд.	11.517	2	.003
удружења грађана у области васпитно-образовне, уметничке или културне активности	7.613	2	.022
удружења за заштиту животне средине и/или права животиња	9.789	2	.007
удружења за заштиту људских, женских и мањинских права	9.512	2	.009
удружења грађана у области заштите здравља и права пацијената	20.890	2	.000
удружења под покровитељством религиозне или црквене организације	12.045	2	.002
мировних и антиглобализацијских покрета	39.317	2	.000

Од укупног броја испитаника свега 6,9% се изјаснило да су чланови удружења за заштиту животне средине и/или права животиња и то 3% из Македоније, 2,2% из Бугарске и 1,7% из Србије. У оквиру подузорка од 792 испитаника са Универзитета у Нишу 4,7%, са Универзитета у Битољу од 802

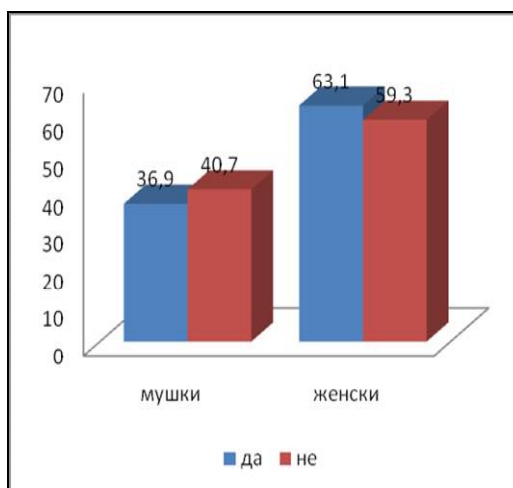
испитаника 8,1% и из Бугарске од 575 студената 8,3% су чланови еколошких или организација које се баве питањима права животиња (Табела 4). Без обзира што није уочена статистичка значајност, приметно је да је скоро дупло већи број чланова и активиста међу студентима Универзитета у Битољу и Великом Трнову у односу на студенте Универзитета у Нишу. Имајући у виду еколошке проблеме са којима се сусрећу грађани Ниша (бука, квалитет ваздуха, отпад, итд.) и Србије забрињавају подаци о недовољној еколошкој освешћености и неактивности студентске популације.

Табела 4. Чланство у организацијама за заштиту животне средине и/или права животиња

	Да	Не	Укупно
Универзитет у Нишу	4,7	95,3	100,0
Универзитет у Битољу	8,1	91,9	100,0
Универзитет у Великом Трнову	8,3	91,7	100,0

На нивоу целокупног узорка није уочена статистичка значајност између полне припадности и чланства у организацији/удружењу за заштиту животне средине и/или права животиња (Pearson Chi-Square 0,820, df=1 и Asymp Sig. 0,365) без обзира што се нешто већи проценат испитаника женског пола (4,4%) у односу на испитанике мушког пола (2,6%) изјаснио да су чланови ових организација. (Графички приказ 1).

Графички приказ 2. Родна припадност и чланство у организацијама за заштиту животне средине и/или права животиња

Разлика у чланству с обзиром на полну припадност није уочена ни у оквиру подузорака (Ниш: Pearson Chi-Square 2.782 df=1 Asymp. Sig. 0.095; Битољ: Pearson Chi-Square 0.011 df=1 Asymp. Sig. 0.916 и Велико Трново: Pearson Chi-Square 0.047 df=1 Asymp. Sig. 0.829). Мада вредности не указују на статистичку значајност, вредно је поменути да се нешто већи проценат испитаница Србије и Македоније изјаснило да су чланови организација за заштиту животне средине и/или права животиња. У Србији је од 318 испитаника 3,1% члан ових организација, а од 474 испитаника 5,7%. У Бугарској од 199 испитаника мушког пола 8,5%, а од 341 испитаника 9,1%. У Македонији од 342 испитаника 8,2%, а од 451 испитаника 8%.

На нивоу целокупног узорка 5,8% испитаника се није изјаснио о својој националној припадности. Мање од 1% се изјаснило да су турске, влашке, ромске, албанске, бошњачке, грчке, црногорске, хрватске, југословенске, мађарске, руске, украјинске, али су се студенти изјашњавали и да припадају исламској и хришћанској националности те су током обраде података сврстани у категорију друго, што на нивоу целокупног узорка чини 0,3%. На основу добијених вредности (Pearson Chi-Square 14.343 df=4 Asymp. Sig. .006) није уочена статистичка повезаност између националне припадности и чланства у организацијама за заштиту животне средине и/или права животиња. Ипак, треба поменути да је значајно мањи проценат испитаника српске националности члан ових организација (Табела 5).

Табела 5. Национална припадност и чланство у организацијама за заштиту животне средине и/или права животиња (%)

Национална припадност	Чланство у организацијама за заштиту животне средине и/или права животиња		
	Да	Не	Укупно
српска	4,5	95,5	100,0
македонска	8,2	91,8	100,0
бугарска	9,1	90,9	100,0
Друго	9,2	90,8	100,0

Добијене вредности на нивоу подузорака не показују статистички значајну везу између националне припадности и чланства у овим организацијама.

Вероисповест испитаника такође не утиче на чланство у организацијама за заштиту животне средине и/или права животиња (Pearson Chi-Square 5.022 df=5 Asymp. Sig. .413). Највећи број испитаника 46,9% се изјаснило да припадају православној вери, 34,4% хришћанској, 11,3% се није изјаснило, 1,9% исламској (при чему су узети у обзир и испитаници који су се изјаснили да припадају муслиманској вери), 2% некој другој вери (српска, македонска, будизам и Кама), а 3,4% као атеисти. Добијене вредности на нивоу подузорка такође нису показале да постоји повезаност између вероисповести и чланства

у овим организацијама (Македонија: Pearson Chi-Square 2.685 df=5 Asymp. Sig. .748; Бугарска: Pearson Chi-Square 1.641 df=5 Asymp. Sig. .896 и Србија: Pearson Chi-Square 9.502 df=4 Asymp. Sig. .050).

На основу добијене вредности алфа коефицијента на нивоу целокупног узорка уочена је статистички значајна веза између факултета и чланства у еколошким организацијама и/или организацијама за заштиту права животиња (Pearson Chi-Square 43.502 df=13 Asymp. Sig. .000). Чланство у овим организацијама у односу на број анкетираних студената приказан је у Табели 6.

Табела 6. Чланство у организацијама/удружењима за заштиту животне средине и/или права животиња и факултет који студирају испитаници

	Н	%
Економски факултет	586	6,5
Електронски факултет	39	3,1
ФАМИС	59	11,9
Факултет уметности	1	0
Филозофски факултет	369	8,1
Грађевинско-архитектонски факултет	131	3,1
Машински факултет	30	6,7
Педагошки факултет	101	6,9
Правни факултет	216	5,1
Природно-математички факултет	198	5,6
Технички факултет	247	6,9
Ветеринарски факултет	16	43,8
Виша медицинска школа	116	9,5
Нису навели факултет	58	5,2

Имајући у виду да у свим подузorcима нису били заступљени идентични факултети, испитивана је повезаност научног поља коме припада факултет и чланства у овим организацијама. На основу добијених вредности није уочена статистички значајна повезаност између научног поља коме припада факултет и чланства (Pearson Chi-Square 13.023 df=5 Asymp. Sig. .023), без обзира што нешто већи проценат испитаника – чланова ових организација студира факултете у пољу медицинских и интердисциплинарних наука (Табела 7).

Табела 7. Научно поље факултета који студирају испитаници и чланство у организацијама за заштиту животне средине и/или права животиња

Научно поље	Чланство у организацијама за заштиту животне средине и/или права животиња		
	Да	Не	Укупно
Друштвено-хуманистичко	6,7%	93,3%	100,0%
Техничко-технолошко	5,8%	94,2%	100,0%
Медицинско	13,6%	86,4%	100,0%
Природно-математичко	5,6%	94,4%	100,0%
Уметничко	0,0%	100,0%	100,0%
Интердисциплинарно	11,9%	88,1%	100,0%

Статистичка значајност између факултета који студирају и чланства у организацијама за заштиту животне средине и/или права животиња уочена је једино на подзорку Македоније (Pearson Chi-Square 31.216 df=7 Asymp. Sig. .000). Нешто мање од половине студената Ветеринарског факултета је члан ових организација (43,7%), док је тај постотак значајно мањи међу популацијом осталих факултета и креће се од 5,4% код студената Правног факултета до 11,9% код студената ФАМИС-а (Табела 8).

Табела 8. Факултет који испитаници студирају и чланство удружењима за заштиту животне средине (Универзитет у Битољу) (%)

Факултет	Чланство у организацијама за заштиту животне средине и/или права животиња		
	Да	Не	Укупно
Економски	6,8	93,2	100,0
ФАМИС	11,9	88,1	100,0
Педагошки	6,9	93,1	100,0
Правни	5,4	94,6	100,0
Технички	6,9	93,1	100,0
Ветеринарски	43,8	56,2	100,0
Висока медицинска школа	9,5	90,5	100,0

Међутим, добијене вредности (Pearson Chi-Square 8.421 df=3 Asymp. Sig. .038) не указују на статистички значајну повезаност између научног поља коме припада факултет и чланства у организацијама ни на подзорку Македоније.

Закључак

Испитивање студентског активизма, посебно еколошког имало је за циљ да укаже на степен проактивног деловања ове популације. Резултати до којих смо дошли указују да и међу овом популацијом, као и код популације младих у испитиваним друштвима (Србија, Македонија, Бугарска) постоји незаинтересованост за покретање иницијатива и решавање проблема са којима се суочавају, јер је мање од половине испитаника члан једног или више удружења грађана, што упућује да ова популација готово и не утиче на конципирање јавних политика.

Без обзира што се највећи проценат испитаника на нивоу целокупног узорка (19,9%), и у оквиру подузорака изјаснио да је члан студентских организација (Табела 2), стиче се утисак да не постоји заинтересованост ни за учешћем и решавањем проблема са којима се сусрећу током студија, нити за активним укључивањем у креирање студијских програма и образовне политике.

Што се тиче еколошког активизма, тачније чланства студентске популације у организацијама за заштиту животне средине и/или права животиња учешће студената је ниже од очекиваног и износи свега 6,9% на нивоу целокупног узорка. Процент на нивоу подузорака се међусобно разликује и креће од 4,7% на подзоруку Универзитета у Нишу до 8,3% на подзоруку Универзитета у Великом Трнову, односно 8,1% Универзитета у Битољу. Није уочена статистички значајна веза између пола, што је у супротности са подацима ранијих истраживања (Sherrod, 2006, стр. 243), националне припадности, вероисповести и поља коме припада факултет који студирају испитаници и чланства у овим организацијама. На нивоу целокупног узорка уочена је повезаност једино између факултета који испитаници студирају и чланства у организацијама за заштиту животне средине и/или права животиња, и то једино на подзоруку Македоније.

Низак постотак чланства студената у организацијама које се баве заштитом животне средине и/или правима животиња указује на низак степен развијености еколошке свести, посебно међу студентском популацијом Универзитета у Нишу. Имајући у виду да су знања о животној средини, узроцима и последицама нарушене еколошке равнотеже и вредновање еколошке ситуације основ формирања еколошке свести и еколошког понашања, налази истраживања указују на неопходност анализе курикулума студијских програма ради утврђивања имплементације садржаја који доприносе прихватању еколошког погледа на свет, еколошко-етичких вредности и идеје одрживог развоја.

Литература

- Извештај о стању животне средине у Републици Србији за 2012.* (2013) Београд: Министарство енергетике, развоја и заштите животне средине Републике Србије и Агенција за заштиту животне средине.
- Извештај за состојбата на животната средина за 2013 год.* (2014) Скопје: Министарство за животна средина и просторно планирање Републике Македоније. Македонски информативен центар за животна средина.
- Јованов, И., Давидовска, И. и Костуранова, Д. (2013) *Младинско организирање во Македонија*. Скопје: Национален младински совет на Македонија.
- Марковска Спасеноска, Е и Нашаковска, М. (2010) *Младински потреби и младинско организирање во Република Македонија*. Прилеп: Коалиција на младински организации СЕГА.
- Meadows, D. H. et al. (1972) *The Limits to Growth*. London: Pan Books.
- Митев, П.-Е. и Ковачева, С. (2014) *Младите хора в Европейска България*. Софија: Фондација „Фридрих Еберт“ Бюро България.
- Националниот доклад за състоянието и опазването на околната среда през 2012 г.* (2014) Министерство на околната среда и водите Република България.
<http://eea.government.bg/bg/soer/2012> (Приступљено: 21.4.2015).
- Петровић, Ј. (2014) „Културна оријентација актера/студената, међуетнички односи, национални идентитет и култура мира на Балкану“ у *Културне оријентације младих и култура мира на Балкану*. Ниш: Филозофски Факултет – Универзитет у Нишу, Центар за социолошка истраживања.
- Randers, J. (2012) *2052 – A Global Forecast for the Next Forty Years*. Vermont: Chelsea Green Publishing.
- Rose, R. & Munro, N. (2003) *Elections and Parties in New European Democracies*. Washington: CQ Press.
- Sherrod, L. R. (2006) *Youth Ativism. An International Encyclopedia. Volumen 1: A-J*. Westport, Conn: Greenwood Press.
- Stanojević, D., Vukelić, J. (2012) “Environmental Activism As A New Form Of Political Participation Of The Youth In Serbia”, *Sociology* 54(2): 387-399.
- Tomanović, S. i dr. (2012) *Mladi - naša sadašnjost*. Beograd: Čigoja štampa i Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu.
- Hetcher, A. and Vavrus, J. (2006) *The Guide to Soal hange Led By and With Young People*. <http://www.commonaction.org/SocialChangeGuide.pdf> (Приступљено: 15. 4. 2015).
- Haerpfer, C., Wallace, C. & Spannring, R. (2002) *Young People and Politics in Eastern and Western Europe*. Vienna: Institute for Advanced Studies.

Howard, M. M. (2003) *The Weakness of Civil Society in Post-Communist Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.

World Commission on Environment and Development. (1987) *Our Common Future*. Oxford & New York: Oxford University Press.

Vesna Miltojević

MEMBERSHIP IN ENVIRONMENTAL ORGANIZATIONS SUCH AS STUDENTS' ENVIRONMENTAL ACTIVISM

Abstract: Environmental issues, being global issues of modern society, are the focus of scientists, politicians and ordinary citizens because solving or at least mitigating these problems enables further development of society, and according to many, the survival of planet Earth. The ideas about dealing with these problems in line with further economic development and social justice involve intra and intergenerational solidarity and responsibility, as well as the involvement of all social groups. These ideas are embodied in the model of sustainable development.

Bearing the above mentioned in mind and starting from the attitude that activism is planned behavior aimed to trigger change in certain areas of social life and action, and taking into account that membership in organizations is an expression of activism, this paper describes a study of students' membership in environmental organizations (it involves students from Nis, Bitola and Veliko Tarnovo). The initial assumption was that students' activism is seen primarily through membership in environmental organizations, regardless of their gender, country, nationality, religion and college.

Keywords: environmental activism, sustainable development, students, Serbia, Bulgaria, Macedonia.